

Beletristica, sciintie, arte, viétia sociala, moda.

<p>Pest'a Domineca 20 iuliu. 1 august.</p>	<p>Va esi in fia-care domineca, cu portrete si alte ilustratiuni. In fia-care anu prenumerrantii capeta d'one tablouri pompóse</p>	<p>Pretulu pentru Austri'a pe jan.—jun. 4 fl. pentru tablou 80 cr. Pentru Romani'a pe jan.—jun. unu galbenu, pentru tablou trei sfanti.</p>	<p>Nr. 29.</p>	<p>Cancelari'a redactiunii Strat'a lui Leopoldu Nr. 33, unde sunt a se adresá manuscriptele si banii de prenumerratiune.</p>	<p>Prenumeratiunile se potu face la tóte postele. Pentru Romani'a in libra- ri'a dl'oru Socecu et comp. in Bucuresci.</p>	<p>Anulu V. 1869.</p>
--	--	---	--------------------	--	---	-------------------------------

Sé fondâmu teatru natiunalu !

I.

Numai natiunea aceea infloresce, numai aceea va traí in eternu, carea in respectulu culturai e la innaltîmea civilisatiunii moderne; câci in secolulu nostru cultur'a e arm'a cea mai abila si poternica in posesiunea popóreloru, prin care potu sê-si faca renume, sê se innaltie, si sê cucerésca eleminte straine.

Secolulu presinte e secolulu civilisatiunii; astadi invingerea fortiei si a poterii nu are durata lunga; popórele nu se mai subjuga cu arme, ci prin — cultura.

Ferice dara de natiunea aceea, carea dispune de acést'a arma potenta, câ-ci viéti'a ei este asigurata pentru eternitate, — si memori'a ei va fi admirata cu pietate pururea.

Tóte pieru in lume si se nimicescu. Monumentele cele mai colosale cadu viptim'a vitregimei timpuriloru viforóse. Nimica nu duréza in eternitate, decâtu numai un'a: sciinti'a. Valurile secoliloru estirpa multe natiuni glorióse; numele lor se sterge de pe paginile istoriei activitâti: dar eluptamintele lor pe terenulu culturai voru stralucí totu-de-una, si voru ilustrá generatiuniloru viitórie acea epóca grandiósa; cultur'a lor li va sustiené numele in vecii veciloru.

Deci ori care natiune, care nu vré sê fia

inghitâta de valurile amalgamisatórie ale natiuniloru mai inaintate in cultura, — ori care natiune, care vré sê traiésca, si sê jóce unu rolú óre-care in istori'a universului: are imperativ'a necesitate d'a se ingrigí de acele midilóce, prin cari sê se póta aventá la acelu gradu alu culturai, de unde sê privésca fara frica si gelosia a supra celoralalte natiuni.

Midiloculu primu si celu de frunte pentru acestu scopu e educatiunea. Plutarcu a dîsu, câ sorgintele virtutii si a onestitâti e educatiunea cea buna. Totu dinsulu a dîsu si aceea, câ nu esiste nici o fiintia omenésca buna, care fara educatiune, sê nu aiba mai multa aplicare pentru fapte rele, decâtu pentru cele bune.

E bine, sê ne educâmu dara, si sê nu uitâmu nici odata esclamatiunea lui Heineccius: Câtu de nefericita si prostituata devenì gintea umana prin nascerea unui Nerone!

Dar unde si cum sê ne educâmu ?

Sunt trei locuri de cultivare: biseric'a, scól'a si teatru. Sê ne ingrigimu dara de infintiarea acestor'a, câ-ci — precum amu mai dîs'o — fara biserica, fara scóla, si fara teatru nu póte fi vórba de cultura si moralitate, nu potemu aspirá la viitoriu, la viétia. Ferice de natiunea, carea posiede acést'a trinitate santa!

Noi cu ast'a ocasiune ne vomu ocupá de

teatru; dorindu sê dovedimu necesitatea si importantia unui teatru natiunalu.

Scimu pré bine, câ multi dintre onorabili nostri cetitori, carii ne voru onorá cu cetirea acestoru sîre, ni voru reflectá. câ teatrulu este déca nu unu lúcsu, celu pucinu o lipsa, de care nu ne potemu plange atátu de multu, ca de lip-s'a scóleloru nóstre.

E bine, recunóscemu si noi, câ scólele nóstre, cele pucine ce sunt, se afla in starea cea mai deplorabila, — dar totu-odata sustienemu, câ fondarea unui teatru natiunalu romanu in imperiulu austriacu nu are mái pucina importantia, decátu infintiarea a câte-va scóle.

Apoi déca animele nóstre voru palpitá de patriotismu si de simtiu natiunalu, — in scurtu tempu vomu avé si scóle si teatru. Scólele se potu face de câtra comunitátile singuratice, — ér teatrulu numai prin concursulu natiunii intregi.

Si noi trebuie sê le avemu amendóue, pentru ca trinitatea amintita mai susu sê fía completa, si pentru câ un'a pe alt'a se suplinescu.

Scólele sunt restrinse pentru unú cercu mái angustu, ele influintiéza numai a supra generatiunii june; trebuie dara sê fondámu si unu institutu mai mare, care sê revérse lumin'a sa in cercu mai largu, a supra tuturoru generatiuniloru!

— Acestu institutu este teatrulu, unde potu sê între juni, betrani, — invetiati, si cei ce nici nu scúu cetí, adeca si aceia pe carii in scóle nu-i mai potemu instruí.

Teatrulu este cea mai mare scóla morala, cea mai mare scóla de educatiune, pe langa biserica si scóla; este unu templu alu moralitátii, alu luminei si alu sciintiei. In elu se desvólta si cultiva simtiemintele generóse, umanitarie si natiunale; elu ni aréta calea virtutii si a onorii; desvólta in noi gustulu frumosului, gustulu buneii cuviintie; ni aréta detorfile de crestini si patrioti; ni infatísiédia icón'a libertátii si onorii precum si relele despotismului, ale viciului si infamiei. Teatrulu e ca si o espusetiune a virtutiloru si viciuriloru societátii omenesci. Scen'a redeseptandu souvenirile trecutului, reimprospetandu gloriele strabune, victoriele, luptele loru pentru libertate si independintia, ni inaltia sufletulu, stirnesce in animele nóstre sacr'a dorintia de a-i imitá, câ-ci teatrulu e scól'a cea mai practica.

E mare, inalta, si nobila chiamarea teatrului, si candu scéa a se tiené la inaltímea misiunii sale, conduce poporulu la gloria si marire!

Aceste sunt adevéruri necontestabile, pen-

tru aceea suntemu convinsi, câ onorab. publicu si fara indegetarea nóstra de multu simte necesitatea unui teatru natiunalu de dincóce de Carpati, — si doresce de multu dimpreuna cu noi sê avemu si noi romanii d'áice unu templu alu Thaliei romane, care sê nu fía numai unu locu de petrecere si distractiune, ci unu institutu pentru cultivarea limbei nóstre, si pentru innaltierea ei la gradulu ce i compete, — unu institutu in fine *pentru desceptarea, desvoltarea si cultivarea simtiului si spiritului natiunalu.*

E bine, dómnelor si domniloru, cine dintre noi n'aru dorí câtu mai grabnic'a infintiarea a unui institutu cu misiunea acést'a?

Sê nu intardâmu dara nici unu minutu, câ-ci fía-care secundu produce daune regretabile, — sê ne intrunimu cu totii si sê fondámu unu teatru natiunalu!

Vomu avé onóre a desfasiurá ideile nóstre relative la realisare — in numerulu vítoriu.

[Iosifu Vulcanu.

ARTICULUL MEU N. Nicolae

Cátu e june, omulu plange;

Ride omulu, cátu e june;

Si rídiendu — plangéndu,

Elu in cantecu plansu-i stinge,

Risu-i in cantecu depune:

Canta vrendu-nevrendu!

Risulu e sperantia plina;

Plansu-e radi'a de sperantia,

Pana n'a apusu;

Ér speranti'a-e o gradina,

D'unde canteculu se 'naltia

Dreptu la Celu de susu!

Inse éta, fara veste,

Focu 'n spudia se preface,

Spudi'a piere 'n ventu;

Candu sperantia nu mai este,

Tace plansulu, risulu tace . . .

Óre cum sê cantu?

Dar eu sum . . . si ori-ce fiintia

Are-unu scopu in armonia

Cu destinulu seu:

Desbracatu de suferintia,

Nemiscatu la bucuria,

Voiu sê cugetu eu!

Sufletu vestedu, minte rece,

Care alta sórte 'n lume

Vrei sê-mi nimerescu?

Fara numai, totu ce trece
Sê despoi de mândru-i nume,
Masc'a sê-i rapescu!

Totu ce-e falnicu, totu ce-e mare,
Totu ce-ti place in natura,
June cantaretiu;
Nu e ast-feliu cum se pare:
Totulu are o mesura,
Totulu are pretiu!

Diu'a sbóra, nóptea vine:
Cându, din marea vietiei june,
Vei esî la malu;
O sê vedi si tu ca mine,
Si ca mine tu vei spune:
Esu din carnevalu!

Pan' atunci, in risu si 'n jale,
Prin sperantia te imbéta,
Canta, nu 'nceată!
Cânteculu deschide cale:
Cine n'a cantatu vr'odata,
Nu va cugetá!

B. F. Hajdeu.

UNU PRANDIU LA BETHOVEN.

(Din scrierile unui francesu.)

(Fine.)

Si cu aceste mi-deschise usi'a camerei lui Beethoven, ca sê-lu vedu si sê me convingu despre ce dîce, éra eu, dandú femeii a intielege câ lu-voiu face eu indata bine dispusu, intrai.

Elu siedea la ferésta, confundatu in privirea unei plante de garofe, care o curatiá cu ingrigire mare de insectele mici si verdi.

Beethoven fiindu surdu, nu me audí la intrare. Eu luai o péna si unu petecu de hartía, care totdeuna le avea in apropiarea-i si scriindu urmatóriele: „Am adusu o friptura si unu vinu bunu, poftesce la prandiu!“ i-am predatu hartí'a lui

F ochii lui se aprinsera si se scolá suridi

ah! e bine venitú! — dîse Beethoven —
e bir esu? da, sciu câ esti acel'a, asié-e?
mi r omu prandí la olalta, asié-e câ nu-
garea ast'a?

se rse apoi câtra femeia:
ac rta, inca unu couvertu, pentru dlu

rinse apoi pe mine de mana.
e bine ai facutu, câ ai venitú la mine,

eram chiaru intri-tatu. Oh! eu sum singuru, de totu singuru, nime nu me mai cauta, nime nu mai intréba, câ ce mai face sermanulu Beethoven? Ah! insu-mi chiaru nu mai sciu cine sum si cum me chiama? Fost'am si domnu a lunei, dirigiam celu mai mare orchestru visibilu, care a umplutu órecandu aerulu; pandeam diu'a si nóptea tonurile ceresci, carora li eram componistu, orchestru, cantoru, jude, rege si Dumnedieu. Viéti'a mea a fostu unu concertu continuu, o simfonia fara finitu. Ce iritare cerésca a fantasei simtieam eu pe acelu timpu! ce inspiratiuni lirice! ce voci misteriose! Unu cercu mare se redicá de la pamentu la ceriu, tóte dint'r'insulu aflau unu echou in sufletulu meu, cele mai neinsemnate tonuri le cuprindea la sine, canteculu paseriloru, siuerarea ventului, murmurarea apei, tremurarea plopului in aeru, ciripirea greurusiului, si tóte erau pentru mine totu atâtea armonie, tóte le primiam in anim'a, in sufletulu meu; traieam din tonuri, din visuri, din suspine, din amicitia, din amóre din poesia. Dar ah! intru-o dî disparura tóte. Tóte mi-sborara, nemicu, nu mi remase.

Eu perdui mai multu decátu Milton, care numai vederea si-o perdú, inse poesi'a i remase; eu mi-am perdutu poesi'a, mi-am perdutu lumea, sum unu nenorocitu esilatu din imperiulu armoniei. Omu sermanu, ce sum, priveghiezu la gur'a mormentului meu si mi-cantu requiemulu. — Dar mi-pare, câ ai dîsu, câ ai adusu friptura si vinu, sê mergemu dara!

Económ'a ni a datu semnu, câ tóte sunt pregatite. Beethoven me prinse afabilu de bratiu si me conduse in refectoriu; erau numai dóue couverte pe mésa intins'a, si econom'a ne serviá.

Sub decursulu prândiului Beethoven erá tare vialu, erá plinu de umoru si adeseori si sarcasticu, erá atátu de veselu, incátu uitasem dorerile lui care mi-le descrise pucinu mai nainte cu colori atátu de patrundiatórie. Beethoven erá unu atare omu, cari si-defigu de scopu o unica idea pentru viéti'a loru intréga. O idea mare e de ajunsu pentru esistinti'a unui astfelu de omu, ea lu-petrunde, lu-inspira, ea e bucuri'a si superarea lui, ea trecutul si presintele lui, ea cresce cu elu si decade dinpreuna cu elu, si déca e esau-reata, móre la olalta cu elu.

Vinulu meu vechiu, care i erá punctulu celu mai placutu de privire, i-a datu viéti'a nóua; abié prandíramu si me chiamá sê mergemu éra si in camer'a lui.

— Sê-ti aretu eu dtale, câ betranulu Beethoven nu-e asié surdu precum lu-numescu altii.

Judeca si dta! dîse elu cãtra mine punendu-se la pianoforte.

Instrumentulu a fostu gatitu in Londr'a de *Broadwood* si l'a capetatu in semnu de stima de la *Cramer Clementi Ries* etc. Donulu acest'a, mai alesu acum cand se credea neglijiatu de toti, i facea multa bucuria. Elu incepuse dar a jocá o piesa din atare simfonia. Dar ceriuri! fortepianulu erá cumplitu falsu, Beethoven batea tastele cu poteri indoite, in viéti'a-mi intréga nu mi-a torturatu urechile tonuri mai disarmoniose si acorde mai false decãtu aceste. Elu inse batea totu mai tare, totu mai cumplitu, fara a incetá; erá plinu de entusiasmu; erá fericitu, cã-ci avù in fine si elu unu audfitoriu.

Elu tremurá, ridea, plangea, erá entusiasmata. Eu siedeam cu ochii indreptati la pamentu, bucurosu mi-asiau fi astupatu urechile, bucurosu asiau fi luatu-o pe pecioru. Da, da, aveamu amendoii dreptu. Eu me aflam pe pamentu si audieam confusiunea inspaimentatória, éra elu in ceriu si audiá music'a lui — Beethoven.

Dar in fine incetá si fericirea lui si si tortur'a mea.

— Apoi asié-e, — dîse — cã ti-a placutu? asié-e, cã prin vinele lui Beethoven curge inca sange? asié-e, cã ast'a-e musica, si eu sum inca eu? Dîca ei inca si acum: sermanulu Beethoven! nefericitulu Beethoven! si acuma-e elu inca uniculu musicante in Germani'a. Asié-e scumpulu meu?

Si la vórbele aceste me cuprinse cu manile lui mari, me strinse la peptu éra in ochi-mi simtîi lacrimi.

— Dar sê-ti dau ce-va — dîse éra-si dinsulu — sê duci de la mine ce-va, ce-va nou, pentru dta, singuru pentru dta.

Si sarì apoi la ferésta, incepù a bate ochiulu ferestei cu degetele, seriá apoi dupa aceea mîdadù o piesa mica musicala, care inca si acum o am, si voiu avé-o ca relicuiu scumpu pana voiu traí.

Me despartîi de dinsulu cu anima sfasîata. Eram inca la pórt'a curtii.

— Adieu! adieu! — mi-strigà elu — caletofia buna! sê nu me uiti, mai cugeta si la mine, vinulu dtale a fostu minunatu si si friptur'a eselenta!

A. Julianu.

Corvinii Iancu, Vladu si Mati'a.

Cumca agitatiunile politice au desiertatu din Moldo-Romani'a rendu in rendu mai multe bratie si familie nobile in castrele straine, (a

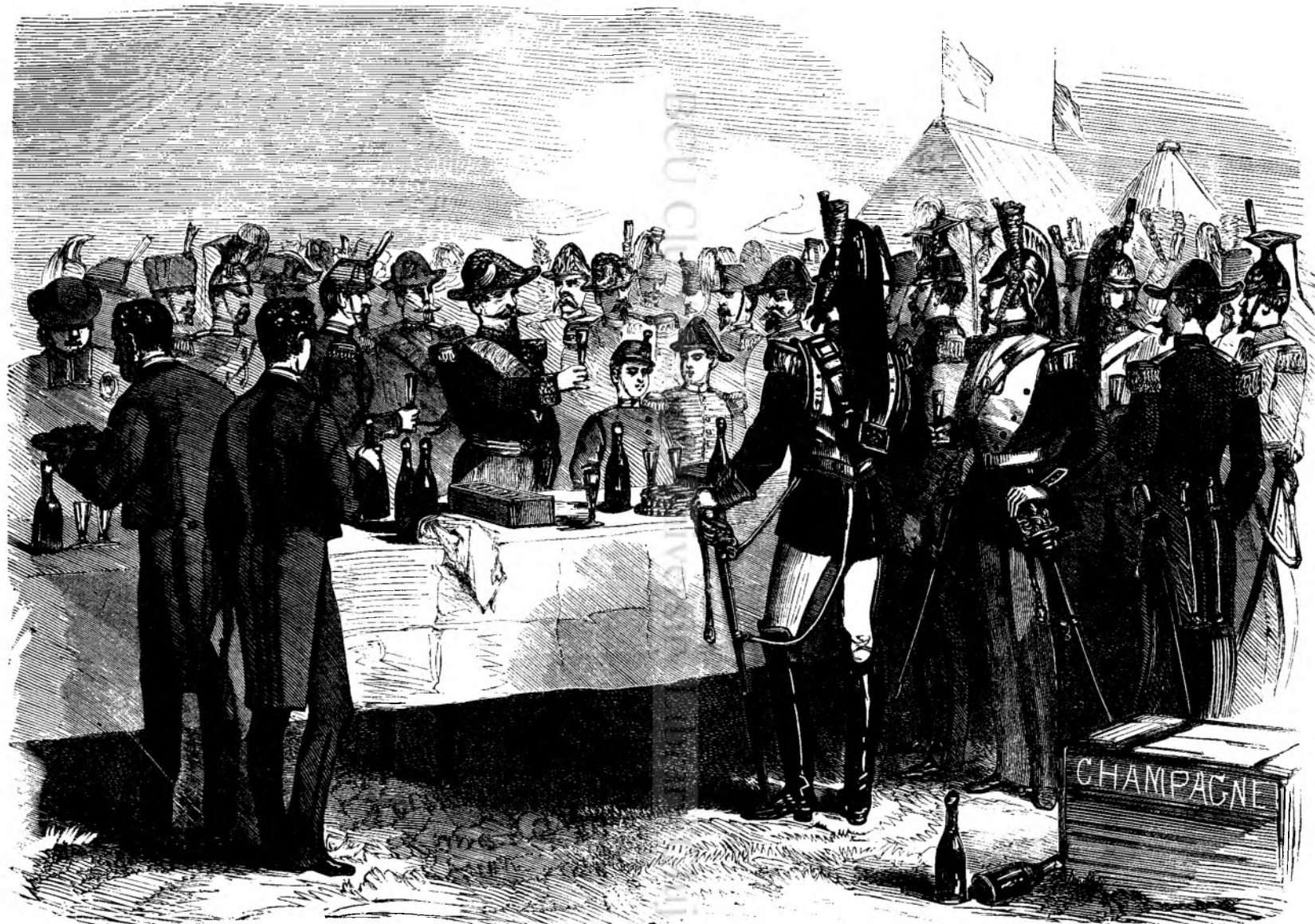
unguriloru, poloniloru, rusfloru, turciloru si tariloru) e unu lucru — desf dorerosu — mai pre susu de tóta indoie'l'a. O tíera, chiaru ca si o mama, o familia, e nefericita atunci, candu trebuie sê se rumpa ffii sei de la sinulu ei, sê se rumpa lacremandu si intre injurâri de resbuna; atari agitatiuni politice au despartîtu de la vetrele strabune si unu ramu de familia boierésca a *Danesciloru*, chiaru cu inceputulu seclului alu XV.

Danescii nostrii — Danesci in Romani'a, dupa numele de ginte ori familia — *Uniedorani* (Hunyadiak) dupa noulu predicatu acuiratu in patri'a nóua Transilvani'a de la patrimoniulu castelului de Uniedor'a; si mai in urma *Corvinii* in Ungari'a pe nimbulu tronului regescu, de la stern'a vechia a familiei Danesciloru (órecandu princiaria in Romani'a) — se desvelescu in istori'a Ungariei sub esítulu lui Sigismundu, ca apoi de locu dupa Albertu, sub Vladislau I. si Ladislau V. se *incepa* si cu Mati'a sê *incheia* periodulu celu mai gloriosu mai bine de $\frac{1}{2}$ seclu.

Precum popóre intregi zacu in intunereculu necunoscentii pana candu nu esu la lumina, la actiune si coatiagere cu alte popóre *mai luminate*, chiaru asié si barbatii, genii cei mai mari a istoriei timpuriloru trecute sunt necunoscuti de origine, parenti, loculu nascerii, pana candu nu se aréta singuri in aren'a publica, redicandu-se peste toti contemporanii; ca asié sê-i védia toti si sê vorbésca faptele in largu despre ei.

Asié s'a intemplatu si cu Danescii nostrii, pana candu fusera boieri prigoniti din Romani'a in Transilvani'a, celu multu cronicele tierii Romanesci si a Transilvaniei aru fi trebuitu sê-i inchiapa pe atare colona, ca asié pre candu se redicara la o niveua mai nalta, la dominiulu istoriei Ungariei, se ni-fi predatu la mana originea loru in evidintia, dar dupace cronice s'au scrisu pucine si au peritu multe in tempii aceia; éra in tempii mai noi si celea pucine s'au schimositu; nu-e lucru de mirare, cumca boierii nostrii Danesci, stracurati din Romani'a in Ardealu, din Ardealu in Ungari'a, din Ungari'a redicati si strinsi, — ca atari — in palatiulu imperatiloru Germaniei in Vien'a, se comentara de atâti'a istorici in moduri felurite, in cãtu nici astadi multi istorici, alesu unguri, nici intielegenda adeverulu lucrului, nu vreu sê-lu intieléga.

Noi éca asié nitielu vomu plecá cu Danescii de acasa din Romani'a, si trecêndu prin Ardealu si Ungari'a pana la Vien'a, vomu stá frontu cu tôte insinuatiiunile, in acelu intielesu:

O SCENA DIN CASTRELE DE LA CHALONS.
Napoleonu alu III. inchina pocalulu intru sanetatea armatei franceze.

cumca mergându pe cale drépta, mai iute vomu atinge adevérule, decâtu cei ce se furisiara pe dosu.

Sê fimu mai bine intielesi, premitemu necari mominte considerabile, culése din natur'a lucrului:

a) Poporulu romanu din Ardealu si Ungari'a a *servitu politicesce*, in locu sê fia *luatu a datu*, precum dâ si astadi contingentu din elementulu seu elementulu predominantu unguurescu.

b) Precum astadi in er'a natiunalitâtiloru, perdemu din *inteligentia*, chiaru asié atunci in lumea privilegiéloru feudale, ne paraseau cu turm'a boierii cei mari, poporulu, ca si si atunci si astadi stâ si va stâ nemisicatu ca muntele.

c) Precum astadi nu-i vine nici in minte nici la unu intieligente unguuru sê se romaniseze, chiaru asié de la tempii aservirei politice in cöce nu i-a venitu nici in minte cutarui nobilu unguuru boieriu mare sê tréca in castrele urgisite a poporulu romanu — mai adaugându relatiunile religiunarie câtra cele politice — prin urmare:

d) Nöue romaniloru nu ni-se dâ nici unu *prilegiu bunu* a disputá originea barbatiloru istorici nascuti unguuri curati, pana candu:

e) Ungurii din conceptulu loru de statu disputa si originea romaniloru curati ca laptele; precum s'a opintitu si c. Fr. Teleky (chiaru in aceia-si osinda) cu originea Corviniloru (Hunyadiak kora I. köt. 1—56 pag.)

Pentru a adauge valörea istorica la puntele aici premise, si de odata pentru ilustrarea lucrului pana in evidentia, producemu unu pasagiu din celu mai mare cronicariu romanu încâtu atinge objectulu nostru; (apoi istoricii unguuri faca bine si ierte, déca istoricii romani se tienu mai competinti judecatori in cestiunile genealogice de acestu objectu, ca unii, cari pre langa istori'a unguuriloru a studiatu si ceea a romaniloru, ce la unguuri érași din conceptulu loru de statu nu li-vine la socotela):

„In câtu este despre viéti'a si sementi'a lui Ioane Uniade, decâtu care mai vitézu coron'a Ungariei n'a avutu sub sine, se scie câ neamicii neamulu romanu, séu de pre tempulu lui Ioane Uniade, totu in aceea s'au silitu, cum aru poté stinge vestea neamulu nostru celui romanescu. Dreptu aceea numai in aceea si-bateau capulu, cum aru poté luá pre Ioane Corvinulu de la Romani, ca sê-si inaltie neamurile sale, care pre vremea aceea multu scadiuse; care acuma, intru atâta s'a stinsu, câtu in tiér'a Ungurésca pucinu divosi se afla, in Ardealu abié döue séu trei familie, (dîcu de cei mai luminati

si mai puternici), ci stapanescu acum in Ungari'a mai cu séma horvatii, slovacii si nemtii; in Ardealu romanii cei corciti si secuii cari asié s'au latîtu, câtu in multe comitate, mai alesu in Ardealu nu se afla boiei *unguri de vitia*, fara numai romani si secui, presiti intrinsele prin casatoriile loru cu romanele si cu unguoroicele. — Acuma v'asi poté aici spune tóte familiile si cele din Ungari'a si cele din Ardealu, cari nu sunt, ci numai se numescu pre sine unguuri, dara incunjuru perirea, care mi-s'ar poté intemplá din spunerea adevérulei. Un'a totusi nu o potu tacé, adeca: câ unguurii cei vestiti mai nainte in tóta lumea, — inca si in santele litanii not. cul. — de atunci au inceputu a merge n'apoi ca raii, decandu s'au despartîtu de romani, si s'au insocitu cu alte neamuri; câ-ci numai sunt Corvini, nu Dragesci — Dragfi“ s. c. l. Chron. Rom. G. Sincai Tom. II. pag. 2.

Pasulu acest'a nu trebuie comentatu, singuru este comentariu a tempuriloru sale, ca unu argumentu nerestornaveru in tóte discutele de acést'a natura.

S'a dîsu mai susu, cumca Corvini se desvelescu in istori'a Ungariei pe tempulu lui Sigismundu; si amu adausu câ i-vomu petrece in carier'a loru.

E credinti'a precumpenitöria istorica, cumcâ domnulu Mircea in Romani'a, famili'a principiaru antagonista a Danesciloru a fostu persecuata.

Acum Sigismundu regele Ungariei si Mircea principele Romaniei, in locu sê se resboiesca in comunu in contra turciloru, mai bine au laptatu imprumutatu dusimani'a traditiunaria de sub Anjoueni; profitandu de acést'a ocaziune boieriulu Ioanu Danu supranumitu, Butu, Botu si Budu, a trecutu in castrele lui Sigismundu, care l'a primitu cu bratie deschise si l'a daruitu cu castelulu Uniedorei, de aici numele familiei: Uniade, Hunyadi, in istori'a Ungariei.

Cronicele nu ni mai spunu altace despre Uniadesci, pana cam spre esítulu guvernulu lui Sigismundu, (a domnitu 51 ani in Ungari'a) candu deodata junele Ioane Uniade, fiulu lui Ioane Dan, Budu se distinge in bataile lui Sigismundu italice*) (cu Veneti'a) si boeme (cu husitii.)

*) De örece istoricii Ungariei nu vreu sê scia de scól'a militaria a junelui Uniade in Itali'a; éra eruditulu Cesare Cantu se mandresce: câ *Ioane Corvinu a invetiatu virtutüle belice in luptele italice*; din partea nöstra adaugemu acestu comentariu: Candu Sigismundu a fostu distrasu in Itali'a, Gal'i'a si Angli'a in trebile badericesci (1413—1419 la Constantia si Basilia), Cor-

Rentornandu-se in pamentulu nascerii Transilvani'a, dupace s'a deprinsu cu paganii in mai multe atacuri manunte, numai decâtu deschide seri'a invingeriloru de la S. Imbru (a invingeriloru, cari l'au redicatu intre barbatii cei mai mari a istoriei lumei, chiaru pentru marirea inamiciloru, unu Muratu unu Mohamede, mai mare intre toti, sultanii turcesci, unu Vladu Draculu) si Pórt'a de fieru, pentru ca paganii sê nu mai puna pretiorulu pre pamentulu Patriei pana va traí unu puiu de Corvinu si pre venitoriu sê schimbe lupt'a de aperare in lupta de nevala, sê stramute teatrulu resbeleloru din colo de Dunare in Mesia, nu numai ci sê redice stégulu invingerii pana in poticii Balcanului, sê cutriere Adrianopolea, nu numai ci de n'ar fi tienutu Europ'a (idea nascuta si crescuta cu toti romanii mari Corvinu, Stefanu, Mihaiu) séu ce vorbimu de Europ'a; de nu ar fi fostu Corvinu dusimanu nascutu cu vod'a Vladu Draculu, urdítu din famili'a Dan-Mircesciloru, pre cari i-a redicatu apoi la tronulu Romaniei; de n'ar fi fostu avendu dusimani a casa in patria pe oligarchii unguri, germani si slavi (Gara, Ujlaki, Cilei, Giscera) singuru cu bratiulu seu ar fi potutu esecutá aceea, la ce au aspiratu in desiertu secle intregi pana astadi; martori ni sunt campiile de la Naisu, Sofi'a, Jaloviti'a, Varn'a, Campulu-merleloru si cetatea Belgradului (Singidunu chiei'a Ungariei) ce póte bratiulu si virtutea romana. *Incu o invingere si sum pierdutu a dîsu órecandu Cyrhu invingatoriulu de la Heraclaea*, — chiaru asié si sultanulu invingatoriu la Campulu-merleloru: *O asié invingere nu postescu nici inamicului* (80 mii pagani erau tavaliti in sange, pecandu in alta dí Danu principele Romaniei, a capitulatu turciloru si asié tóte fura pierdute.)

Chiaru pe cum a adausu la virtútle belice si cetatienesce eroulu nostru, asié regii Al-

vinu n'a potutu sê fia in suit'a lui, cá a fostu numai de 14 pana la 18 ani, candu inse la anulu 1431 si 32 Ungari'a s'a luptatu cu republic'a Venetiei, Corvinu nici cá a potutu sê absenteze fiindu in cea mai frumósa etate 30—32. Cantu nesmintitu aici tientesce, si elu ca italicu e si competente, (Luptele cu husitii cadu in anii 1432—6). C. Cantu atingandu originea Corviniloru díce: „Ioane Corvinu s'a nascutu din parinte romanu si mama elina (C. Cantu Tom. X. par. XIII. 1. 70.) Noi observâmu: Ilene amu avutu câtu de multe cu numele, daru sê se fia stracuratu in Moldo-Romani'a si eline, in tempii acei betrani nu scimu — pana la Fanarioti — calugari concedemu. — Este inse frumosu, ori cum am díce, aru fi fiindu, candu unu barbatu de renume europénu se nasce din parinte romanu, mam'a sê i fia elina, celu pucinu imbina dóue popore clasice din lume. Asié frumosu numai Bonfiniu a sciutu cugetá.

bertu, Vladislau I. si Ladislau V. si in urma patri'a Ungari'a a grabitu pe fiulu ei celu credintiosu a-lu incununá cu laurii, a-lu insarciná treptatu cu mai mari onoruri: banu alu Sirmiu-lui, castelanu Temisiane, capitanu Singidunului, Vod'a Transilvaniei, capitanu alu Transtibiscanei (Decanulu morise Arpadii acestu titulu erá periculosu in ochii unguriloru, chiaru si astadi ar insemná dupa conceptulu loru se mi-dacia) si guvernatoriu Ungariei. Cu alte cuvinte, candu s'a ivitu sbiciulu celu mai infricosiatu patriei si Europei centrale de preste colonicii Balcanului (Murate si Muhamedu II.) atunci a redicatu D.-diu cei mai mari genii din bratiile Carpatiloru din sinulu poporulu romanu pre Corvinu si Stefanu celu mare: e dara legile naturei sunt eterne si nestramutabile *sangele nu se face apa*, — cari a pusu stavila dusmaniloru pagani, cari amenintiau tóta civilizatiunea crestina.

I. S. Selagianu.

(Finea va urmá.)

CHIVITURE POPORALE.

XVII.

Frundia verde si un'a,
Reu me dóre anim'a,
C'am vediutu pe mandruti'a
In bratiile altuia.

XVIII.

Bata-mi-te lele bata,
Anim'a mea infocata,
Bata-mi-te Domnedieu
Sê te usci de dorulu meu.
Arda comesi'a pe tine,
Cum arde anim'a 'n mine,
Câ uritu m'ai insielatu,
Cu altulu te-ai cununatu.

XIX.

Tie-ne-o Dómne si-o ié drace,
C'am luat'o si nu-mi place.

XX.

Ce mi-e mie dragu pe lume,
Florici'a din padure
Câ-o sarutu si nu me spune.

XXI.

Draga-mi-e leliti'a 'nalta,
Câ-mi dá gura peste pórtá;
Dar leliti'a mitutea,
Sare gardulu si-o proptea,
Si se fura
De-mi dá gura.

Culese si publicate

de Fr. Longinu.

SALONUL.

Despre jocu.

Credemu a nu fi fara de interesu pentru onorabilele noastre cetitorie, deca cu acést'a ocazione ne vomu ocupá de jocu ; vorbindu despre originea lui si positiunea sa, care a avut'o in anticitate.

In seclulu presinte, joculu consta din petrecere de câte-va óre, in anticitate inse joculu atâtu din punctu de vedere religiunariu, câtu si politicu, erá o ocupatiune neaparatu de trebuintia. — Joculu la betrani nu erá numai singuru unu instinctu de placheri, ci avea scopuri religiunarie, filantropice. — Vedemu cá scopulu acestu din urma mai esista si in prezentu. Asié e, jocurile nóstre sunt arangiate si pentru ajutorarea morbosiloru, seraciloru s. a. acést'a datina a remasu dara si pana in dílele nóstre.

Sê vedemu dara ce este originea jocului? La ce trebuintie servesce? Prin ce fase a trecutú din cele mai vechi timpuri?

Lucienu, unu romantieru renumitu francesu, constatéza, cá la inceputu stelele fugiau in tóte partile fara nici o ordine. Dupa nenumerate secle a inceputu a se face ordine intre ele si apoi a merge fia-care pe o cale si direptiune anumita. — Acést'a fugire in tóte partile a steleloru, a escitatu in ómeni ide'a de jocu.

Dupa cum afirma Sophocle, Euripide, si Aristophane joculu egipteniloru represintă miscarea corpuriloru ceresci. Arangiatorii la festivități si cu ocaziunea serbatoriloru jocau in cercu *din drépt'a câtra stang'a*, ca sê represinte miscarea zodiacului. Era alti arangiatori, imitandu totu miscarea planetelorú, jocau in cercu *din stang'a câtra drépt'a*.

Si acestu jocu, in drépt'a si in stang'a, pe de o parte represintă miscarea corpuriloru ceresci, éra pe de alta parte pamentulu. Anume, corulu erá in mediu nemiscatu si jocatorii in cercu. — Acést'a a fostu originea jocului la egipteni si la arabi. — Nu avemu de cugetu a ne demite in discussiuni filologice, atât'a inse amintimu, cá a jocá in limba arabica insémna — tansar.

Tradițiunea evreiloru ni arata alta origine a jocului. Ea díce, cá joculu a fostu introdusu de legislatorii lorú si a nume, aceia la serbatori si festivități, la demandarea lui Domnedieu, faceau deschiderea prin jocu. — Sê vedemu ce díce bibli'a! — „Dupa caletori'a prin mare'a rosia, Moise si soru-sa Mari'a, multiu-mindu lui Domnedieu de norocós'a mantuire, au inceputu a jocá dupa cuvintele cantarei ce se cuprindu in exodu (II carte a lui Moise) capu dóue-dieci si cincí.“ „Si atunci au jocalu pe campuri, candu Beniaminu cu mai multi soci ai lui a furatu fetele lui Silo.“ — „Davidu inca a jocalu inaintea sicriului legii, candu acél'a fu transportatu din casa lui Obededon in Viflaimu; éra in saltirele sale necontentitu insufletiesce poporulu, ca sê onoreze pre Domnedieu prin jocu.“ — „Domnedieu promite poporulu, cá i va da in posesiune Jerusalimulu cu jocurile, cantările si guitarele sale.“

Sê privimu nitielu in mitologi'a greciloru, si vomu aflá nenumerate locuri unde se díce:

„Dieii au inventatu joculu; Orpheu si Musele fura primii autorii a cantecelorú cu rithme, ce erau neaparatu de trebuintia pentru jocu.“ (Lucien) — „Vinerea a joca-

tu la munt'a Psychei.“ (Apuleu) — „Joe a jocalu cu Pallas-Athéne.“ (Eumleu) — „Apollo insu-si invetiá joculu.“ (Pindarus) — „Nimfele de isvóre totu timpulu lu-petreceau cu jocu.“ (Theocritu) — „Vinerea jocá la luna cu nimfele si gratiele.“ (Horatiu) — „Nimfele de la tiermurulu marii jocau in giurulu lui Aenea.“ — „Spiritele si fantómele mortiloru jocau pe campurile elysei.“ (Virgilu).

Asié dara din astu punctu de vedere potemu díce, cá joculu e arte domnediesca.

Indianii si persii, ca adoratori de sóre, in onórea sóreluiu jocau din diori pana la santítu. Adeca chiaru contrariu cu datin'a lunei civilisate de adi. — Adi jocámu de la apusu pana in diori.

Ethiopií in jocu se luptau. — Lacedemonii in tóta diu'a invetiau a jocá si a se luptá. Ba pana acolo a mersu acést'a ocupatiune religiunara si politica, cá in urma invetiau si caii la jocu. Macedonenii a pusu mare pondu pe invetiarea cailorú la jocu. — Jocurile cavalesci din evulu mediu de la aceste jocuri se potú deduce. In seclulu alu XIX acestu jocu nu se mai póte observá decâtu in cercu (circus). De aici potemu deduce si acea cá popórele cari erau eroice, faceau multu pentru cultivarea cailorú lorú.

Ajungendu in evulu crestinatátii, in tóte partile vedemu, cá joculu, cu pucina eseptiune, este favoritu si imbratiosiatu, se subintielege cá mai moderatu decâtu in vechime.

Santulu Basiliu recomanda toturorú jocatoriloru sê urmeze miscările si intorseturele line a anguriloru, dar cá in ce ar stá acele miscări si intorseture line, aceea nu a detiurmuritu.

Santulu Chrisostomu a predicatu multu in contra paganiloru cari jocau; inse credintiosiloru crestini, cari inca patimiau de asemene morbu li-a datu voia libera.

„Jóca pana vei poté, — dícea santulu Gregoriu câtra Julian'a cea fara de lege — jóca pana vei aflá placere in elu; dar nu-ti radică pré taré piciórele si nu face asié caricature curióse ca Erodotu; jóca frumosu nobilu si placutu precum a jocalu Davidu inaintea Sicriului legii!“ Julian'a l'a rogatusê-lu invetie la acelu jocu; dar parintele sufletescu nu a dusucutu acelu jocu, prin urmare nu a potutu sê-i dé deluciri practice, si joculu Julianei deveni si mai curiosu.

De multu sinodele bisericesci au opritu joculu, ca pe o ocupatiune „eccessiva si necuviintiósá“, dar fara nici unu resultatu.

Precum amu vediutu, betranii din vechime, erau cu o pietate fatia cu joculu. Asié a fostu asta si la crestinií din inceputu. Cu tempu inse a devenitu din ce in ce totu in mai anguste spatii pana in urma despoiatu de vestmentulu religiunariu fu eschisu. Dar atunci a pasítu in viét'i'a comuna séu politica, unde e imbratiosiatu cu multa caldura si placere.

Pe timpulu domnirii séu mai bine influintiei papelorú, in Ispani'a a venitu in moda diverse jocuri cu insemne chiaru religiunarie. Copí de ambele secse se imbracau in vestminte scurte, jocandu si cantandu accompaniau procesiunile la serbatori mari. Acést'a datina, care de siguru a fostu remasítia din vechime, in scurtu s'a stracoratu in Portugali'a si de acolo in Fran-

ci'a. — In scurtu devenise usitatu la servitiulu domnediescu. Jocatorii, cantaretii intocmai ca si preotii si-aveau locul lor anumitu in galeri'a bisericeii. Tóte contradicérisle si solicitárisle santiloru parinti remasera fara efect, acést'a datina intru atât'a a fostu de placuta poporului, câtu nu se putea despartî de dins'a. Servitiile domnediesci semenau cu nescari representatiuni teatrale, ba, nu voimu sê fimu esageratori afirmandu, câ au si intrecutu aceste. Pre câtu se inaltia iubirea poporului câtra astfelu de placeri la ocaziunea servitiului domnediescu, pre atât'u se graduá si estremitatea cantaretilor si jocatorilor. In fine au devenitu pana acolo, câ poporul nici nu putea sê mérga deja la festivitáti fara sê nu deie de scandale. Lucru firescu dara, câ a trebuitu delaturatu cu ori si ce pretiu.

Pe la inceputulu secului alu siepte-spre-diecele lu-vedemu deja scapetandu atât'u in Franci'a, Ispani'a, câtu si in Portugali'a. Numai unu casu, ca remasítia din acea datina, se amintesco din anulu 1682, candu adeca copíi parisiani la serbatorile Pasciloru au accompaniatu servitiulu domnediescu prinsu de mana in cercu.

Asié dara potemu díce, câ crestinismulu, desi mai nainte a imbratosiatu joculu, in urma l'a eschisu din sinulu seu, dar ca sê nu-i piéra suvenirea, viéti'a publica l'a luat sub scutul lui, si lu-cultivéza necontentu. Pentru aceea dar nu este de condamnatu; originea lui e mai vechia, cu desvoltarea simtiului religionariu totu de una a pasítu si elu nainte; caderea séu mai chiaru despartírea lui de cele religionare, nu e altu ceva decâtu renvierea la o alta viétiá.

Sê nu condemnâmu dar joculu.

Inainte de a incheiá, fia-ni permis a citá câte-va opiniuni de a filosofiloru din vechime, sê vedemu ce dícu dinsii despre jocu si acele sê ni servésca de arguminte. Plato díce: „Nu esista republica adevérata fara teatru si fara jocu“, éra Socrate e de parere câ: „deca cine-va voiesce sê fia ostasiu bunu, are trebuintia sê invetie a jocá“, (elu inca in etatea betránésca a invetiatu a jocá.) Artistipu díce, câ joculu consuna multu cu filosofí'a, elu inca jocá cu placere — sub masca. — Filosofii persiani dícu: „Ca cineva sê fia bunu cavaleru, inainte de tóte sê invetie a jocá.“ Cicerone: „Oratorulu trebuie sê invetie joculu, ca sê abie miscári istetie, cari forméza elocinti'a esterióra.“

L.

CE E NOU?

* * (De la Siomcut'a-mare) nu mai primiramu nici o scire mai nóua, relativa la adunarea generala a Asociatiunii transilvane. Se pare, câ domniii membrii ai comitetului arangiatoriu infíntiatu acolo séu sunt ómeni nepractici, séu pré ocupati cu multele loru afaceri, incâtu nu li-a plesnitu prin minte, séu dóra nu au avutu tempu, ca sê tramita nesce impartesíri pentru foile romanesci, precum facu acést'a tóte comitetele arangiatorie. Ceremu dara scusele nóstre, câ nici noi — fóia literaria — nu potemu servi cu sciri mai própsete si speciale despre cele ce se voru întreprinde de câtra comitetulu numitu cu ocaziunea fiitórii adunári. Spre norocirea nóstra inse unu amicu, care siede nu departe de Siomcuta, ni tramise dílele trecute o epistola, din care affámu, câ adunarea se va tiené in sal'a cea mare a casei districtuale. In sér'a prima se va tiené unu balu pentru inmúltírea fondului Asociatiunii, — ér a dóu'a

dí unu concertu pentru monumentulu lui Andreiu Muresianu. A trei'a dí se va face o escursiune intr'unulu din locurile romantice din apropiare. Incâtu pentru venirea dlui Pascali cu trup'a sa, nu sperámu, ca acést'a dorintia generala sê se póta realisá, — de óre-ce onor. nostru artistu teatralu abié dóra acuma va fi ajunsu in Bucovin'a, unde asísdere are sê steie câte-va septemanni. In fine la întrebárisle facute din mai multe parti avemu onóre a respunde, câ redactorulu acestei foi va tiené si dinsulu unu discursu la acést'a adunare.

* * (Distinctiune rara.) Congresulu internatiunалу de archeologia din Copenhag'a, prin organulu presiedintelui seu dlui J. J. A. Worsaae, a anunciatu dílele aceste dlui B. P. Hajdeu alegerea-i de membru corespundinte alu comitetului. Interesantulu diuaru „Traianu“, anunciandu acést'a scire, adauge: „Alegerea dlui B. P. Hajdeu de membru corespundinte alu unui comitetu archeologicu din Copenhag'a este cu atât'u mai curiósá, cu câtu domni'a lui nu face parte nici macaru din comitetulu archeologicu din Bucuresci!“ E bine, acést'a impregiurare nu este atât'u curiósá, câtu mai multu — scandalósá. Scimu toti, câ de la inaugurarea guvernului presinte, dlui Hajdeu nu póte face parte nici dintr'unu comitetu literariu, a supra caruia guvernulu presinte are influentia. Din cause politice guvernulu i-a luat redactiunea „Archivei Statului“, — din cause politice l'a scosu chiar si din comitetulu teatralu, unde nu avea nici o plata. L'a inlocuitu dóra prin alti individii mai capabili? Ba. Succesorii dlui Hajdeu sunt nesce nule literarie. Cu ce se póte dara justificá procedur'a guvernului, care din cause politice face daune imense literaturei? Cu nimica! E bine, apoi sê ne mai mirámu, câ ministrulu din Bud'a din cause politice n'a confirmatu alegerea dlui Hajdeu de membru onorariu alu Asociatiunii transilvane, — candu dsa in Romani'a numita libera, din cause politice, nu póte fi nici macaru membru alu comitetului teatralu?! Au nu vedeti, câ procedur'a ministrului Wenkheim sémena ca ou cu ou cu a colegului seu din Bucuresci?! In cause curatu literarie ambii purcedu din — cause politice. Noi, ca fóia literaria, nu facemu politica, — nici nu aperámu pe dlui Hajdeu din cause politice. Totu-de una considerámu numai scopulu literariu, — si ori unde vomu bagá de séma, câ se comite vr'unu actu in desavantiu literaturei, vomu innaltia graiulu nostru debilu, dar sinceru, pentru sustinerea cauzei. Astfelu cu câta placere amu vedíutu, câ guvernulu a pusu pe dlui Boliacu „la locul seu“, — cu atât'a dorere amu desaprobatu si vomu desaprobá totu-de-una procedur'a guvernului observata fatia cu dlui Hajdeu. Guvernulu ori si care, deca acela se numesce constitutiunálu si liberalu, are detorintia a luá tóte mesurile posibile pentru infflorirea literaturei, ér nu a delaturá capacitárisle cele mai emnente, numai din cause politice!

* * (Adunarea academiiei romane sciintifoe) se apropria. Membrii respektivi au si primitu invitárisle lor. Relativu la acést'a adunare avemu dóue observatiuni, séu mai bine dorintie. Amu dorí adeca antáiu, ca academi'a nóstra sciintifica in anulu acést'a se póta aretá unu resultatu mai indestulitoriu decâtu in anulu trecut. Pentru acést'a se recere, ca membrii de pan'acuma sê fia mai activi si la adunare sê se presinte toti. Incâtu pentru cei ce nici câ voru a se presintá, o spunemu verde, câ natiunea ascépta si pretinde cu totu dreptulu, ca dinsii sê-si deie dimisiunea, ca sê se póta alege altii mai activi. A dóu'a observatiune a nóstra privesce ale-

gereea membriloru noi. Dorimu sê se alêga câtu mai multi membrii, inse toti activi, va sê dîca, nu numai barbati cu trecutu frumosu, ci de aceia carii au si vîtoriu, de la cari potemu sê asceptâmu activitate si in vîtoriu. Academî'a nôstra sciintifica e fondata pentru vîtoriu, era nu pentru trecutu. Acestu institutu nu este, si nu e permisusê devina unu felu de locu de repausu alu invalidiloru literari. Deci, domniloru, aveti grige sê nu adunati acolo numai ruinele literarie, cã-ci ruinele au locu numai într'unu museu de anticitate, ér nu in o academi'a, ce trebuie sê pôrte flumur'a inaintârii. La alegerele din anulu trecutu s'a comisu o gresiêla cardinala, ce trebuie reparata acuma, intielegemu alegerea dlui B. P. Hajdeu, unulu dintre cei mai eruditi si mai activi barbati de litere pe campulu literaturii nôstre. Totu-odata sperâmu, cã in anulu acest'a nu se va mai amanâ nici alegerea dlui S. Mangiuca, celu mai mare filologu alu Banatului, pe care noi lu-propusesemu inca pe timpulu infintiârii academiiei.

* * (*Amiculu nostru I. C. Dragescu*) ni tramite in-sciintiarea, ce urmêza mai la vale. N'amu fi publicat'o, de cumva stim. nostru colaboratoriu n'ar fi insistatu la dorinti'a sa. Facemu dara sê urmeze aci atâtu epistol'a adresata noua, câtu si in-sciintiarea câtra amicii sei: „Iubite! Unii din amicii mei me intrebara despre timpulu, in care voru potê primî poesiele mele. Te rogu sê destini pucinu locu in colónele pretiuitului teu diuariu pentru respunsulu, ce am sê li dau. Vei fi bunu sê publici aceste sîre in numerulu celu mai de aprópe alu „Familiei“, pentru care ti-multiamescu inainte. Te imbratisiezu si-ti stringu man'a cu afectiunea unui frate. Turinu 25 jul. 1869. Alu teu Dragescu.“

Respunsulu suna astfelu: „Amiciloru! Candu mi-am propusu a-mi edá poesiele, n'am fostu inspiratu nici de ambitiune, nici de óre-cari interese meschine, ci numai de dorulu ardinte de a contribuí si eu la inavutîrea literaturii nôstre. Mi-am pusu urechi'a pe anim'a natiunii romane, am ascultat palpitatiunile ei, si m'am incercatu a le exprime in limb'a armoniei. Am aflatu, cã anim'a romana suferu, crede, spera si iubescu: prin urmare am cantatu suferinti'a, credinti'a, speranti'a si amorulu. Mi-am propusu sê comunicu Romaniloru cantecele mele. Déca eu dispuneam de mijlóce materiale ori câtu de modeste, mi-asiu fi tiparitu poesiele, si le-asiu fi impartitu toturoru Romaniloru, cercandu o dulce recompensa in consciinti'a, cã ele in unii juni, pôte voru aprinde, in altii voru intari „sacrelu focu alu Romanismului“, era in betrani voru sustiene credinti'a in triumfulu causei nôstre. Voi sciti, cã sum seracu, totu-si m'am resoltitu a sacrificá o parte din modestulu meu stipendiu, numai ca sê potu satisfac asceptârii toturoru. Am apelatu la publiculu romanu cu incredere si iubire, dar elu mi-a respunsu cu nepasare si recêla. Nu-lu acusu. Gustulu lepturei s'a desvoltatu multu la noi, si déca cutare autoru nu e sustienutu, culp'a — credu — e necapacitatea lui. Candu unu scriitoriu place publicului, candu i scie interpretá simtiemintele, aspiratiunile si sperantiele, va fi pururea sustienutu. Indiferinti'a, cu care Romanii au respunsu la apelulu meu, o consideru ca unu avestimentu. Lu-intielegu, pentru acea *me voiu retrage pentru totu-de-una de pe scen'a literaria*. Cu acestu respunsu me simtieam detoriu, scumpii mei amici, carora ve multiamescu din anima pentru iubirea cu care ati grabitu a sustiene intreprinderea mea. Salutare si frati'a! Alu vostru I. C. Dragescu. Turinu 25 juliu 1869.“

Cu intristare cetiramu aceste sîre, scrise — pôte

— in primele mominte ale dorerii. Intru adeveru nepasarea publiculu romanu fatia cu tóte intreprinderile literarie natiunale e atâtu de mare, încãtu e mirare déca mai apare vr'o carte séu fôia in limb'a romana. Cu tóte aceste sê ni permita amiculu nostru Dragescu, déca nu-i aprobâmu resolutiunea. Nu este dinsulu celu d'antâiu, la a carui apelu publiculu nostru a respunsu cu nepasare. Amu potê sê insirâmu aci o multîme de casuri, din cari s'aru vedé, cã chiar si cei mai celebrii autori si poeti ai nostrii, adresandu-se câtra publiculu nostru, li s'a respunsu cu nepasare si recêla, si totusi acestia n'a parasitu scen'a literaria, ci lucra necontentitu, sperandu unu vîtoriu mai fericitu, in care si Romanii voru scî apretiu ostenelele si sacrificiile barbatiloru lor de litere. Lucra necontentitu, cã-ci adeveratii barbati geniali nici odata nu desperêza, ci inaintêza pe calea apucata, chiar si in miseri'a cea mai mare. Schinteu'a poetica e tesaurulu celu mai pretîosu alu unui poetu, si acêst'a n'o pôte stinge nici chiar — nepasarea.

* * (*Necrologu.*) Cu anima inundata de doreri scriemu aceste sîre, cã-ci avemu sê anunciâmu mórtea unei tenere dame romane, mórtea junei socie a unui pré iubitu amicu, de care ne léga suveniri dulci si fericite. Abié trecura câte-va luni, de candu in acêst'a fôia salutaramu cununî'a amiculu nostru Georgiu Ardeleanu, vice-notariu alu orasiului Timisiór'a, si fostu redactoru alu „Umoristului“, cu amabil'a si frumós'a domni-sióra Elen'a Iancu, si éta astadi o scrisóre in doliu ni vestescu mórtea acestejune fiintie, in etate de nouespre-diece ani, la 25 juliu in Timisiór'a. Veniti, amabile cetitórie, sê-i dorimu dimpreuna: Fia-i tierin'a usióra!

* * (*O istoria teribila*) se descrie de câte-va dîle in tóte diuariile. Intr'un'a din dîlele trecute presiedintele tribunalului penalu din Cracovi'a a primitu o scrisória anonima, in care i se denunciá, cã in claustrulu carmeliteloru de acolo deja de 21 de ani stá inchisa in o localitate oribila o femeia nenorocita numita Varvara Ubrik. Tribunalu numai decãtu decise a se face investigatiune si esmise pentru acêst'a unu judecatoriu de instructiune. Acêst'a cerendu voia de la episcopu, insoțitu de unu canonicu, mersu la claustru. Portarés'a la inceputu nu voia sê li deschidia usi'a, inse judecatoriu-lu provocandu-se la licinti'a episcopésca, nu mai cutediá a se opune. Abié intrati, judecatoriu-lu dîse: Eu voiescu sê vorbescu cu calugariti'a Varvar'a Ubrik!“ Portarés'a respunse numai decãtu, cã: „Este peste potintia“, — si tremurandu ca varg'a, voia sê fuga dimpreuna cu o alta calugaritia. Atunci judele le opri si li demandá in numele legii, sê-i conduca la persón'a amintita. Calugaritiile fura silite a-i conduce. Trecura prin unu coridoru lungu, si la finea acestuia se oprira într'unu locu, unde radiele sórelui nu petrundu. Aice erá odai'a nefericitei. Usi'a erá incuiata. Lacatulu ruginitu, încãtu abié s'a potutu sparge. Pe usia s'a potutu observá o fereștiutia, prin care de siguru i intindeau in laintru man-cãrile. Spargandu usi'a, celoru de fatia li se presintá o privelisce teribila, ce abié se pôte descrie. In odai'a intunecósa, pe nesce paie putrede zacea o fiintia infricosiata, jumetate femeia, jumetate animalu, — acêst'a erá nefericit'a Varvara Ubrik. Intrég'a figura, fara vestiminte, se parea mai multu unu scheletu. Unghiele-i i crescura grozavu, perulu lungu si nepeptenatu într'unu lungu síru de ani, erá încãlitu cumplitu. Aerulu erá nadusîtoriu si mortuariu, era corpulu nenorocitei plinu

de insecte spurcate. Candu diari pe strainii, carii intrara in odaia sa, esclama: „Dati-mi de mancatu, voi fi ascultatoria!“ Acést'a scena facu o impresiune infioratoria a supra celoru presinti. Nu peste multu sosì si episcopulu, carele duse calugaritiloru: „Voi nu sunteti femei, ci — furie!“ Nenorocit'a numai decátu fu dusa intr'unu spitalu, dar pe drumu lesinà, câ-ci aerulu liberu, negustatu de 21 de ani, avù fôrte mare impresiune a supra ei. Stariti'a fu suspinsa numai decátu, si investigatiunile se incepura indata. Sér'a si in dîlele urmatorie poporulu indignatu voi sê nimicésca tôte manastirile, — dar intrevenirea militiei impededu turburările. Despre resultatu vomu relatá.

Literatura si arte.

* * (Poesii de Iulianu Grozescu.) Sub acestu titlu a aparutu la Aradu o colectiune de poesii de cunoscutulu nostru poetu teneru si colaboratoru alu acestei foi. Acést'a colectiune pe 236 de pagine contine 63 de poesii, cari se impartu in religiose, patriotice si nationale, doine de amoru, si in fine in umoristice si satirice. Ni rezervamu pentru alta-data a publicá o critica speciala despre aceste poesii, deci acuma ne marginimu numai in câte-va observatiuni. Iulianu Grozescu are unu talentu poeticu necontestabilu, si posiede vocatiune invederata pentru poesi'a poporala umoristica si satirica; pentru aceea noi — decá ni va acceptá consiliulu amicalu — i recomandamu sê cultive mai alesu acestu ramu alu literaturii! Poesiile sale curgu cu multa naturalitate; espressionile sunt clare si placute; numai cadintiele (rimele) nu ne incanta totu-de-una. Limb'a romana e fôrte bogata in cadintie, pentru aceea nu potemu admite in poesiiile nôstre cadintie de aceste: rele=putere, dulce=sute, sugrumata=incerca, semimorta=se gata, sboratoriu = in nori, multu = perdutu, frumosieliu = ceriu, nimicu = ivitu, barbare = eluptara etc. Ni pare reu, câ corectorulu a trecut cu vederea o gresielu de tipariu chiar in numele autoriului, si asié in locu de „Grozescu“ s'a tiparitu „Grosescu.“ Cartea, tiparita frumosu, pe hartia eleganta, e dedicata dlui V. Babesiu si provediuta cu portretulu binemeritu alu autoriului, constá 2 fl. O recomandamu atentionii on. nôstre cetitorie, cari de multu cunoscu pe acestu june si talentatu poetu din poesiiile sale publicate in foile nôstre.

* * (Dlu Paseali), precum credemu, a incheiatu ciclulu representatiuniloru sale la Iasi, inse nu scimu cu ce succesu. Ce e dreptu la Iasi aparu mai multe foi, si din aceste primimu si noi câte-va, inse nici un'a nu sacrifica nici unu locusioru câtu de mititelu pentru teatrulu romanu. Astfelu se redactéza dincolo de Carpati chiar si foile, cari pretindu a represintá artele.

* * (Teatrulu nationalu de la Bucuresci) va fi condusu si in anulu viitoriu de câtra unu comitetu numitu de guvern. Dorimu, ca comitetulu acest'a sê póta inaltia scen'a romana la demnitata, ce i compete, — si sê-lu conduca conformu misiunii sale, represintandu-se câtu mai multe piese originale. In stagiunea trecuta s'au represintatu numai doue piese noue originale, ambele comedii intr'unu actu. Detorinti'a si misiunea comitetului teatralu este a se ingrigi de unu repertoriu originalu, câtu se póte de bogatu. Acei membrii ai comitetului, carii nu intielegu séu nu voru a intielege importantia acestei cestiuini, faca bine si sê-si deie dimisiunea, ca sê póta vini altii, carii sciu celu pucinu atát'a, câ teatrulu romanu de la Bucuresci nu este fon-

datu, pentru ca din intr'insulu sê se scótia intregu publiculu romanu prin nesce farse si comedii frantiozesi.

Din strainetate.

△ (Duelu intre doue calugaritie.) Pana acuma numai cavalerii si infocatele dame emancipate se provocau la duelu, dar acum acelu modu de satisfacere a trecut si peste murii cei sacrii ai manastireloru. — Intr'o manastire de calugaritie, nu departe de Genu'a, dîlele trecute s'a intemplatu unu ceva nou. Doue virgine (eroice) Francisca si Luis'a, ne potendu-se intielege a supra vigilării, incepura a se certá, dar cu atáta focu cu atáta mania, încátu si o pilaritia le-ar fi invidiatu. — In fine Francisca a recomendatu pistolu, éra Luis'a a primitu. Or'a sangerosa a sunatu. In apropierea manastirei este o dumbravióra, acolo a fostu loculu destinatu pentru duelu. — Eroicele virgine, setose de sange, se infatísia, dar nu s'a intemplatu alta nenorocire, decátu dupace ambele au descarcatu — fara sê nimerésca, firesce — un'a dintre amasone nepotendu suferi sunetulu armelor, cadíu ametíta la pamentu, de unde apoi mai mórta fu transportata la repausu. Ceea lalta s'a departatu cu superbia de pe campulu gloriosu.

△ (Unu mormentatoriu care si-a uritu dîlele.) E raritate, ca unu omu, care a immormentatu pe atátia ómeni, sê-si dorésca mortea. Nici in viétia, nici in romantiele cele mai simtiementale ale celoru mai renumiti romancieri francesi nu se póte ceti vre unu casu de „mormentatoriu sinucigatoriú.“ Dîlele trecute in Böslau unu mormentatoriu a facutu esepitiune. Intr'o dupa-amédia-di, fiindu insarcinatu éra a face unu mormentu, s'a spendiuratu pe o cruce. — Elu avea capriciulu, câ se va mantui mai lesne, decá va mori pe cruce ca fiulu lui Domnedieu.

△ (O domnisióra ca oficiera.) E lucru deja cunoscutu, câ damelor li place de oficiari. Relativu la ast'a unu diuariu din strainetate, pune damelor, cari iubescu oficiarii, (respectu esepitiuniloru) intrebarea câ: „place-ve a petrece cu oficiari?“ Si totu elu raspunde câ „da“ „si mai alesu decá oficiariulu este barbatu.“ „Cum? intréba altu diuariu sunt oficiari si de dame?“ Este un'a, anume domnisióra Marechal din Gevrosinu, carea de curendu fu numita oficiara la academia oficiariloru de acolo. Acést'a domnisióra démna de tóta laud'a, ca educatoria si o dama matura a ajutat multu mediciloru pe candu domnise acolo versatulu si acum dreptu recompensa fu decorata cu ordu din partea ministeriului din Franci'a si numita oficiara.

Felurite.

△ (O scena din castrele de la Chalons.) Esercitiele militare francesi, ce de comunu se facu pe campi'a de la Chalons, s'au inceputu inca in lun'a trecuta. Imperatulu Napoleonu, ca in totu anulu, asié si astu timpu, a mersu sê védia grandiosele manevre ale militariloru sei — si sê sparié nitielu publiculu europénu, care totu-de-una candu imperatulu merge la esercitie, e neodihnit. — Ilustratiunea din numerulu de adi ni presinta acea scena, candu imperatulu petrecandu cu ostasii sei in castrele de la Chalons, inchina pocalulu intru sanetatea armatei, si insufletindu ostasii petrece in midiloculu loru. Sunt multu interesante esercitiile aceste, nu numai câ taber'a e in ordinea cea mai frumoasa la liberu,

ci pentru că mare parte din armat'a Franciei se afla acolo. — Cortulu imperatului este in mediulocu, in loculu celu mai frumosu, coloratu cu albu si venetu facutu din lemnu si mobilatu câtu se pôte de simpu.

Consemnarea

Obiecteloru intrate la asociatiunea natiunala aradana pentru cultur'a poporului romanu, intru spriginirea sortituri, filantropice care in folosulu fondului asociatiunei se arangéza pe 1 sept. 1869 si adeca de la :

(Continuare.)

71. Dn'a Elen'a Stup'a din Oradea-mare, dóue curele de nadragi brodarite cu girlanda de flori, mf. pr.

72. Dn'a Elen'a Bic'a nasc., Poinariu din Oradea-mare, unu servituu de argentu pentru o persóna in etui.

73. Dn'a Ecatarin'a Neteu nasc. Bodea din Oradea-mare, unu recuisitu de ardintu pentru cusutu in etui cu oglinda.

74. Dn'a Sofia Zsiga din Oradea-mare, unu atramentariu de porcelanu auritu.

75. Dsiór'a Maria Poinariu din Oradea-mare, una caciula comota brodarita din lana de Berlinu cu unu ciucurelu din firu de argintu, mf. pr.

76. Dsiór'a Corneli'a Lazaru din Oradea-mare, una corfa de billete cosuta din margele cu garnitura de atlasu, mf. pr.

77. Dsiór'a Veronic'a Cucionsky din Oradea-mare, unu aretatoriu pentru carti de cetitu, brodaritu cu margele, mf. pr.

78. Dsiór'a Gisel'a Bogdanu din St. Nicolau-mare, o perina de orologiu brodarita cu janilia pre moire albu, mf. pr.

79. Dsiór'a Natali'a Bogdanu din St. Nicolau-mare, unu anelu pentru servietu brodaritu cu janilia pre moire albu, mf. pr.

80. Dn'a Angelin'a Dogariu nasc. Arcosi din Aradu, un'a tasa de lampa indrita din lana de Berlinu, mf. pr.

81. Dtto. dtto. un'a corfa de margele pentru fersta, mf. pr.

82. Dn'a Iuli'a Sierbanu nasc. Maniu, din B. Comlosiu, un'a perina de canapea brodarita, mf. pr.

83. Dsiór'a Aureli'a Neagoe din Mercina, unu scutu antiluminariu scobitu din lemnu albu cu litere cosute in fire de auru mf. pr.

84. Dtto. Dtto. o tasa de lampa brodarita si cosuta cu margele pe postavu rosiiu mf. pr.

85. Dtto. Dtto. una tirada, ce imaginéza unu cane culcatu pre o perina de metasa mf. pr.

86. Dtto. Dtto. o corfa de bilete brodarita cu metasa si margele si firu de auru, mf. pr.

87. Dsiórele Emili'a si Aureli'a Popoviciu din Comlosiu, (S. Anna vechia) unu covoru lucratu in brodaritu, mf. pr.

88. Dsiór'a Eufrosin'a Andreeviciu din Caransebesiu, o perina de divanu, brodarita, mf. pr.

89. Dsiór'a Elis'a Brancoviciu din Caransebesiu, o perina de divanu brodarita cu pantlica de catifea négra, mf. pr.

90. Dsiór'a Mari'a Popoviciu din Caransebesiu, o cotaritia de mésa lucrata din margele, mf. pr.

91. Dsiór'a Rosali'a Bihoiu din Caransebesiu, o cotaritia de parete, mf. pr.

92. Dn'a Solomi'a Banoviciu din Caransebesiu, o capitia comoda indrita din lana de Berlinu cu ciucurelu din fire de arg., mf. pr.

93. Dn'a Elen'a Dimitrieviciu din Caransebesiu, o tasa de lampa cu giurlanda de flori lucrate din lana de Berlinu, mf. pr.

94. Dn'a Iuliana Stoic'a din Caransebesiu, siese marare albe de pusnariu.

95. Dsiór'a Mari'a Dod'a din Caransebesiu o cotaritia de mésa din margele, mf. pr.

96. Dsiór'a Mari'a Tienea din Caransebesiu, unu atarnagiu de orologiu, mf. pr.

97. Dn'a An'a Vasileviciu din Caransebesiu, unu rolu de ace brodarita din lana de Berlinu, mf. pr.

98. Dn'a Elisabet'a Peti'a din Caransebesiu, o parechia de papuci brodariti, mf. pr.

99. Dsiór'a Eufrosin'a Bon'a din Caransebesiu, o tasa de lampa indrita din lana de Berlinu, mf. pr.

100. Dsiór'a Aureli'a Neagu din Caransebesiu, o parechia de papuci brodaditi din lana de Berlinu, — mf. pr.

101. Dn'a Ecatarin'a Bon'a din Caransebesiu unu atarnagiu de orologiu, mf. pr.

(Va urmá.)

Gâcitura numerica

de Amali'a Moldovanu n. Ciani.

9a11a 6a34u 3u 7e 56ia11,
u34e 11e 6u 16a11 4o2 11ia11
4a2'a6u11u 4e 6a34u 7e 56iu
9u3u 6a9u 1u 1a 6a9a7a3iu
6u13e 7u11i 1a 7i3e '37a3iu.
4e11i3ea 7ia 6a34u 11e 56o1u
'5u 6u 5i3u1u 9i13u 4e 4o2u
2ea 14u6a 7a-i 42a 13o57ea
6i3e a9u6a a o i38 e7iá.

9oe5ia 9o9ora1a.

Deslegarea gâciturei de siacu din nr. 25.

Departa sum de tine copila 'ncantatória,
Cu anima de angeru in sinulu teu cerescu;
Departa sum de tine etern'a mea amóre,
Dar cugetele mele la tine se 'ntrunescu.
Frumósa este dómne acést'a lume nóua,
Aice parca numai totu angeri locuescu,
Nectaru si ambrosia revarsa aeru róua
Si totulu este farmecu si totulu e cerescu.

Iosifu Vulcanu.

Deslegare buna primiramu de la dómnele si domnisiórele Luis'a Murgu n. Balcu, Amali'a Cocu, An'a Ivacicoviciu, Dragin'a Ciorogariu, Mari'a Isvanescu, Hersili'a Magdu, Elen'a Onciu, Iulian'a Palco; si de la domnii Vasiliu Olariu, Con. Ungurénu, Paulu Jurma Simeonu Moldovanu si I. Selagianu.

Deslegarea gâciturei de semne din nr. 25 o amu mai primitu de la domnisiórele Elisabet'a Olténn si An'a Ivacicoviciu.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu : **IOSIFU VULCANU.**

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. Piati'a Pesciloru, Nr. 9.